

**OFFENSE AGAINST MONETARY SYSTEM AS A SELECTED ELEMENT
OF CONTEMPORARY THREATS TO PUBLIC SECURITY**

**PRZESTĘPSTWA SKIEROWANE PRZECIWKO SYSTEMOWI
PIENIĘŻNEMU JAKO WYBRANY ELEMENT WSPÓŁCZESNYCH
ZAGROŻEŃ BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO**

Izabela Kocot-Lis

Wydział Prawa, Administracji i Stosunków Międzynarodowych
Krakowskiej Akademii im. A. Frycza Modrzewskiego w Krakowie

izabelakocot@wp.pl

Tadeusz Lis

Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach

kancelarialex@interia.pl

ABSTRACTS

Monetary system is an important element of the state's economy. Crimes against turnover of money and securities which violate the legal order connected with the use of means of payment regulates penal code chapter XXXVII . The legislator through introduction of severe penalties against offenders, as part of the chapter, tries to protect not only credibility of the currency but also official and valuable signs and measuring devices. This article displays crimes , forgery of money, dissemination of false information, releasing the circulation of fake money, falsifying mark of value, falsifying official mark and falsifying measuring devices used in economic strategy. The essence of the crime and a present legal regulation is discussed. Police statistics on proceedings and economic crimes in the period between 2000 and 2012 are presented and also statistics connected with the detection of crimes committed against turnover of money and securities between 2000 and 2012.

System pieniężny stanowi istotny element funkcjonowania gospodarki państwa. Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, które godzą w porządek prawny związany z używaniem środków płatniczych, zostały uregulowane w rozdziale XXXVII kodeksu karnego. Ustawodawca poprzez wprowadzenie surowych kar wobec spraw-

ców przestępstw wymienionych w niniejszym rozdziale stara się zabezpieczyć nie tylko wiarygodność pieniądza, ale i znaki urzędowe i wartościowe oraz narzędzia pomiarowe. Niniejszy artykuł przedstawia problematykę przestępstw przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi. Omawiane przestępstwa to: fałszowanie pieniędzy, rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji, puszczanie w obieg fałszywego pieniądza, fałszowanie znaku wartościowego, fałszowanie znaku urzędowego oraz narzędzi pomiarowych używanych w obrocie gospodarczym. Wymieniona jest istota danego przestępstwa oraz obecna regulacja prawna. Przedstawiona jest statystyka policyjna postępowań wszczętych oraz przestępstw gospodarczych stwierdzonych za okres 2000–2012 r. oraz statystyka ujawniająca wykrywalność wybranych przestępstw popełnionych przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi za lata 2000–2012.

KEY WORDS:

turnover of money, forgery, alterations, securities, releasing the circulation, falsifying, official mark of value, measuring devices

obrót pieniędzmi, podrobienie, przerobienie, papier wartościowy, puszczanie w obieg, fałszowanie, urzędowy znak wartościowy, narzędzia pomiarowe

WPROWADZENIE

System pieniężny stanowi istotny element funkcjonowania gospodarki państwa. Świadczą o tym pojawiające się sytuacje kryzysowe, których wyzwolenie niejednokrotnie jest skutkiem działalności przestępczej. Przestępstwa skierowane przeciwko systemowi pieniężnemu niewątpliwie stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego. (Starzyński, Nawacki, 2013, s.145.).

M. Bojarski, J. Giezek i Z. Sienkiewicz w swej książce „Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna” piszą, iż „ta sfera życia stale atakowana jest przez coraz większą liczbę sprawców”. Nowoczesne metody wykorzystywane przez sprawców tego typu przestępstw pozwalają na fałszowanie środków płatniczych do tego stopnia, iż przeciętny użytkownik nie jest w stanie rozpoznać fałszyfikatu.

Pieniądz, jako główny element państwowego systemu pieniężnego oraz stosunków cywilnoprawnych, którego główną rolą jest realizacja funkcji powszechnego instrumentu wymiany, powinien podlegać szczególnej ochronie. (Drwiłło, 2011, s. 169.).

Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, które godzą w porządek prawny związany z używaniem środków płatniczych, zostały uregulowane w rozdziale XXXVII kodeksu karnego. Ustawodawca poprzez wprowadzenie surowych kar wobec sprawców przestępstw wymienionych w niniejszym rozdziale stara się zabezpieczyć nie tylko wiarygodność pieniądza, ale i znaki urzędowe i wartościowe oraz narzędzia pomiarowe. (Bojarski, Giezek, Sienkiewicz, 2006, s. 542.).

FAŁSZOWANIE PIENIĘDZY

Art. 310. § 1. k.k. stanowi, iż:

Kto podrabia albo przerabia polski albo obcy pieniądz, inny środek płatniczy albo dokument uprawniający do otrzymania sumy pieniężnej albo zawierający obowiązek wypłaty kapitału, odsetek, udziału w zyskach albo stwierdzenie uczestnictwa w spółce lub z pieniędzy, innego środka płatniczego albo z takiego dokumentu usuwa oznakę umorzenia, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 5 albo karze 25 lat pozbawienia wolności. (Ustawa z 6 czerwca 1997r. Kodeks karny, tekst jednolity).

Przedmiotem ochrony niniejszego przepisu jest więc system gospodarczy w sferze jego podstawowych elementów oraz zaufanie do autentyczności, znajdujących się w obrocie pieniędzy – polskich lub obcych i innych środków płatniczych, a także dokumentów będących papierami wartościowymi. Należy podkreślić, iż przedmiotem ochrony niniejszego przepisu jest dobro całego obrotu gospodarczego w stosunkach wewnątrz-krajowych, jak i międzynarodowych. (Skorupka, 2002, ss. 13–14).

W rozumieniu art. 310. § 1. k.k. pieniądzem polskim są znaki pieniężne RP, to jest banknoty i monety opiewające na złote i grosze zgodnie z artykułem 31. Ustawy z 29.8.1997 r. o Narodowym Banku Polskim. Przez pojęcie „polskie pieniądze” należy rozumieć tylko takie pieniądze, które znajdują się w obiegu. Analogicznie w przypadku prawnych środków płatniczych innych państw. Przez „pieniądz obcy” rozumieć należy pieniądz innego kraju oraz euro – pieniądz państw UE, które przystąpiły do unii walutowej. (Skorupka, 2002, ss. 17–20).

Działanie przestępne z art. 310. § 1. k.k. ustawodawca określił w trzech postaciach, to jest podrabianie, przerabianie i usuwanie oznaki umorzenia. Należy zauważyć, że do istoty tego fałszerstwa nie jest istotna kwestia korzyści, jakie sprawca chce osiągnąć, ani zamiar użycia. (Skorupka, 2002, s. 74.).

Falszowanie pieniądza polega na podrabianiu, to jest na naśladowaniu pieniądza prawdziwego, bądź na przerabianiu. Przerabianie to nadawanie pieniądzwowi pozorów wyższej wartości. (Kegel, Satko, 2002, s. 140.).

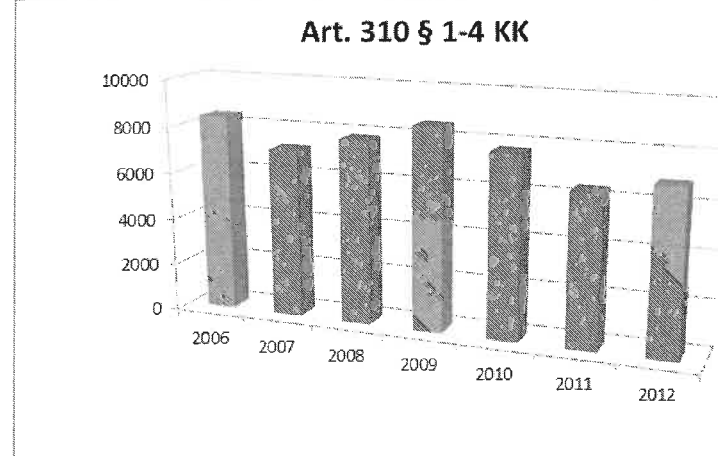
W myśl niniejszego artykułu przez podrobienie pieniądza, innego środka płatniczego i papieru wartościowego rozumie się stworzenie nowego, fałszywego przedmiotu o cechach pozwalających przyjąć go za autentyczny. (Skorupka, 2002, s. 75.) Istotą przestępstwa określonego w § 2. art. 310 k.k. jest puszczanie w obieg pieniędzy, innych środków płatniczych bądź też dokumentów określonych w § 1. niniejszego artykułu. Przepis ten przewiduje również odpowiedzialność karną sprawcy, który w celu puszczania w obieg przyjmuje, przechowuje, przewozi, przenosi, przesyła czy też pomaga w ich zbyciu lub ukryciu. Przestępstwo to zagrożone jest karą od roku do 10 lat pozbawienia wolności.

Należy zauważyć, iż czyny zabronione z art. 310. k.k. są przestępstwami umyślnymi – sprawca musi mieć zamiar ich dokonania. Przestępstwo z art. 310. § 1. k.k. może być popełnione wyłącznie w zamiarze bezpośrednim. Przestępstwo „puszczania w obieg” może zostać dokonane w obu postaciach zamiaru, zaś pozostałe przestępstwa opisane w art. 310. § 2. k.k. mogą zostać popełnione w zamiarze bezpośrednim kierunkowym. (Błaszczak [w:] Królikowski, Zawłocki, 2013, s. 934).

Odpowiedzialność karną za przygotowanie do popełnienia przestępstw określonych w art. 310. § 1.i 2. przewiduje § 4. niniejszego artykułu. Przestępstwo to podlega karze od 3 miesięcy do 5 lat pozbawienia wolności. (Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, tekst jednolity).

Przestępstwa opisane w art. 310. k.k. są przestępstwami powszechnymi ściganymi z urzędu (Bojarski, Giezek, Sienkiewicz, 2006, s. 542.)

Rycina 1. Falszowanie pieniędzy i papierów wartościowych

Liczba postępowań wszczętych w związku z art. 310. KK za okres 2006–2010 [Dane przedstawiają statystykę policyjną – źródło: (www.policja.pl)].

ROZPOWSZECHNIANIE NIEPRAWDZIWYCH INFORMACJI

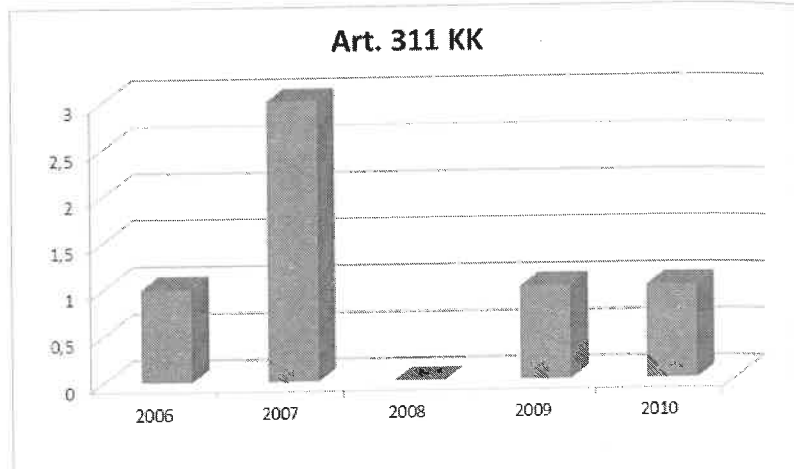
W myśl art. 311. k.k. przedmiotem ochrony jest poprawność tradycyjnego obrotu papierami wartościowymi, rzetelność i prawdziwość dokumentacji. W szczególności mowa o dokumentacji, która ma znaczenia dla nabycia lub zbycia papierów wartościowych, dla ich wyemitowania, zastawienia, podwyższenia lub obniżenia wkładu (Skorupka, 2002, ss.128–131).

Istotą występku z art. 311. k.k. jest działanie – rozpowszechnianie nieprawdziwych informacji, bądź też zaniechanie – przemilczenie informacji, czyli nieujawnienie, świadome zatajenie. (Starzyński, Nawacki, 2013, s. 148.).

Należy podkreślić, iż czynność, o której mowa w niniejszym artykule – polegająca na rozpowszechnianiu, może dotyczyć każdej niezgodnej z prawdą informacji. Przeciwnie przemilczenie, które to może dotyczyć tylko informacji dotyczącej stanu majątkowego oferenta. (Skorupka, 2002, s. 132.).

Przestępstwo opisane w niniejszym artykule zagrożone jest karą pozbawienia wolności do lat 3. (Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, tekst jednolity).

Rycina 2. Fałszowanie informacji w obrocie papierami wartościowymi

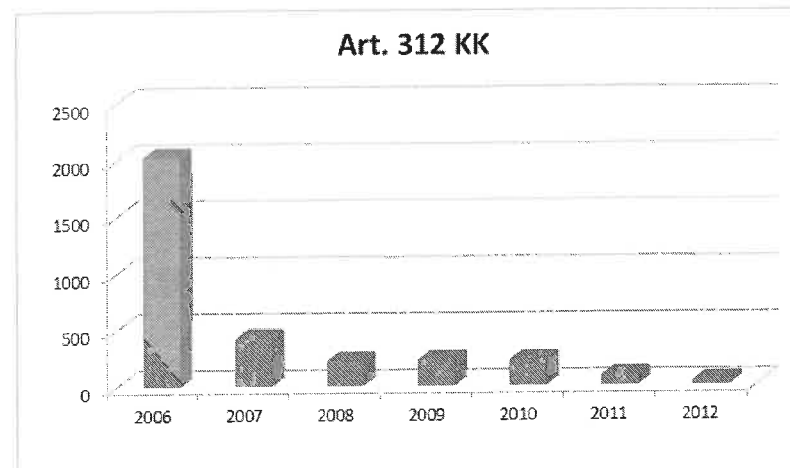

Liczba postępowań karnych wszczętych w związku z art. 311. k.k. za okres 2000–2010 [Dane przedstawiają statystykę policyjną – źródło: (www.policja.pl)].

PUSZCZANIE W OBIEG FAŁSZYWEGO PIENIĄDZA

Istotą przestępstwa określonego w artykule 312. k.k. jest puszczenie w obieg podrobionych albo przerobionych pieniędzy, innych środków płatniczych lub dokumentów określonych w artykule 310. § 1. k.k., otrzymanych przez sprawcę, jako prawdziwe. Bezpośredni przedmiot ochrony art. 312. k.k. jest tożsamy z przedmiotem ochrony przestępstw z art. 310. k.k. Występek ten ma charakter powszechny. Należy zauważyć, iż przesłanką odpowiedzialności sprawcy jest nieświadome przyjęcie fałszyfikatu, a następnie świadome puszczenie go w obieg. Sytuacja, w której osoba otrzymała pieniądze, jako prawdziwe, a następnie posługuje się nimi przekonana o ich autentyczności, nie wypełnia znamion przestępstwa z art. 312. k.k. Opisany występek jest zagrożony karą grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do roku. Przestępstwo to jest ścigane z oskarżenia publicznego, z urzędu. (Błaszczyk [w:] Królikowski, Zawłocki, 2013, ss. 949–953).

Rycina 3. Puszczenie w obieg fałszywego pieniądza lub papieru wartościowego otrzymanego jako prawdziwy

Liczba postępowań karnych wszczętych w związku z art. 312. k.k. za okres 2006–2012 [Dane przedstawiają statystykę policyjną – źródło: (www.policja.pl)].

FAŁSZOWANIE ZNAKU WARTOŚCIOWEGO

Art. 313. k.k. stanowi, iż

§ 1. *Kto, w celu użycia lub puszczenia w obieg, podrabia albo przerabia urzędowy znak wartościowy, albo ze znaku takiego usuwa oznakę umorzenia, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.*

§ 2. *Tej samej karze podlega, kto urzędowy znak wartościowy podrobiony, przerobiony albo z usuniętą oznaką umorzenia puszcza w obieg, nabywa lub go używa, albo przechowuje w celu puszczenia w obieg.* (Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, tekst jednolity).

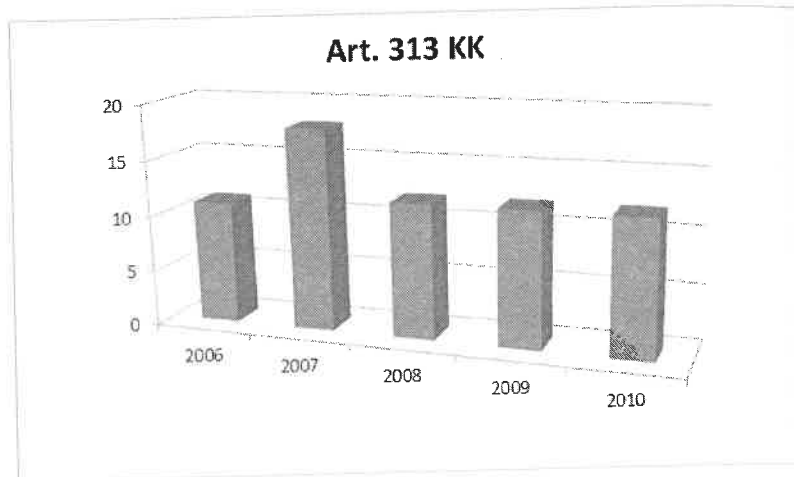
Przedmiotem ochrony niniejszego przepisu jest zapewnienie niepodważalności znaków wartościowych. Celem sprawcy jest więc chęć jego użycia bądź też puszczenia w obieg. Znakiem wartościowym, o którym mowa w niniejszym przepisie, jest między innymi znak opłaty skarbowej, sądowej, a także znaczek pocztowy. (Bojarski, Giezek, Sienkiewicz, 2006, s. 544.).

Czynność usuwania oznaki umorzenia, o której mowa w niniejszym przepisie, polega na usunięciu oznaczenia wskazującego na unieważnienie

znaku, a w wyniku tego na stworzeniu możliwości jego ponownego użycia.

Przestępstwo opisane w art. 313. k.k. może być popełnione wyłącznie umyślnie w zamiarze bezpośrednim i jest ścigane z urzędu. (Skorupka, 2002, ss.148–150).

Rycina 4. Fałszowanie urzędowego znaku wartościowego

Liczba postępowań karnych wszczętych w związku z art. 313. k.k. za okres 2006–2010 [Dane przedstawiają statystykę policyjną – źródło: (www.policja.pl)].

FAŁSZOWANIE ZNAKU URZĘDOWEGO

Przedmiotem ochrony artykułu 314. k.k. są znaki urzędowe wykorzystywane w obrocie publicznym. Należą do nich np. znaki stwierdzające upoważnienie, uiszczenie opłaty skarbowej, wyniki badań. Z ochrony na podstawie niniejszego artykułu wyłączone są znaki legitymacyjne, które, co należy zaznaczyć, nie są znakami urzędowymi.

Wśród znaków urzędowych możemy wyróżnić między innymi stemple urzędu skarbowego, banderole opłaty akcyzowej, znaki legalizacji czy też homologacji, a także pieczęć urzędu skarbowego.

Do znaków urzędowych mających na celu stwierdzenie wyników badań należą np. atesty badania sanitarnego. (Skorupka, 2002, ss. 152–154).

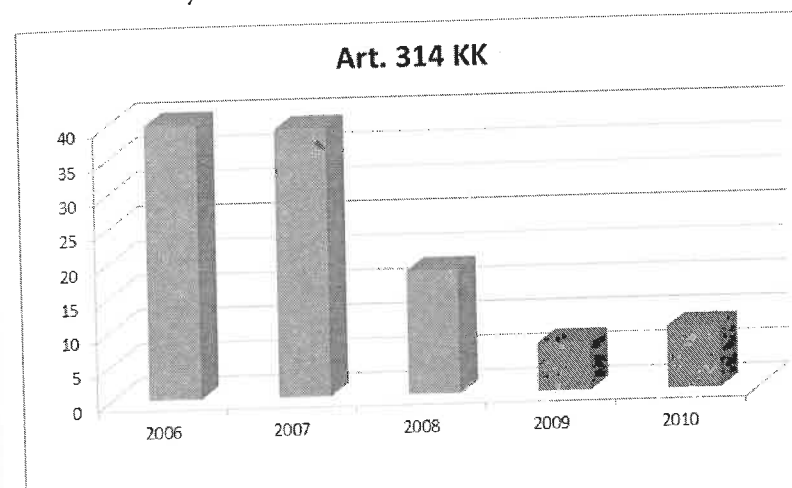
Celem niniejszego przepisu jest zapewnienie prawdziwości i niepod-

ważności znaków urzędowych wykorzystywanych w obrocie publicznym. W przeciwieństwie do urzędowych znaków wartościowych opisanych w art. 313. k.k. znaki urzędowe określone w art. 314. k.k. nie posiadają same w sobie wartości.

Fałszowanie znaku urzędowego może być popełnione wyłącznie umyślnie w zamiarze bezpośrednim. Przeciwnie użycie przedmiotów opatrzonych sfałszowanymi znakami urzędowymi, które to może zostać dokonane zarówno w zamiarze bezpośrednim, jak i ewentualnym.

Występek z art. 314. k.k. jest zagrożony karą grzywny, ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 2. (Błaszczyk [w:] Królikowski, Zawłocki, 2013, ss. 964–967).

Rycina 5. Fałszowanie znaku urzędowego

Liczba postępowań karnych wszczętych w związku z art. 314. k.k. za okres 2006–2010 [Dane przedstawiają statystykę policyjną – źródło: (www.policja.pl)].

FAŁSZOWANIE NARZĘDZI POMIAROWYCH

Art. 315. § 1. k.k. przewiduje odpowiedzialność karną sprawcy przestępstwa, który podrabia lub przerabia zalegalizowane narzędzia pomiarowe lub pobiercze w celu użycia w obrocie gospodarczym. § 2. tegoż artykułu stanowi, iż odpowiedzialność karna ciąży również na osobie, która używa w obrocie gospodarczym lub przechowuje w celu użycia podrobio-

ne lub przerobione narzędzia pomiarowe lub pobiercze.

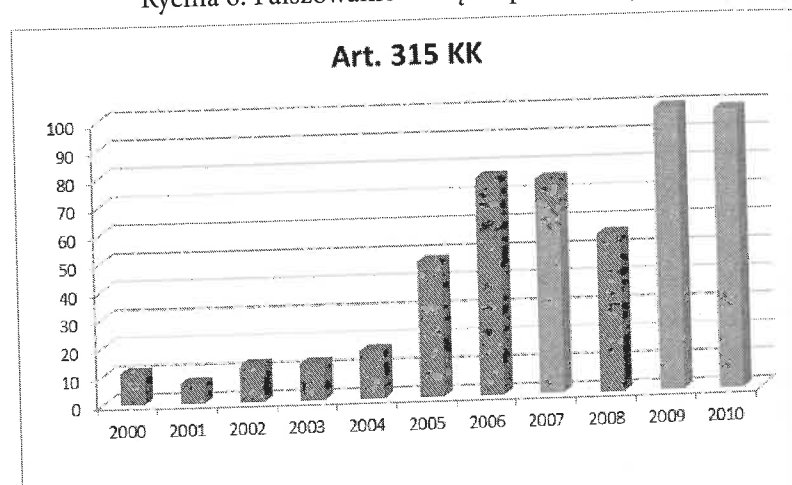
Do narzędzi, o których mowa w niniejszym artykule, można zaliczyć zalegalizowane wagi, taksometry, liczniki itp. (Bojarski, Giezek, Sienkiewicz, 2006, s. 545.).

Przedmiotem ochrony niniejszego przepisu jest więc prawidłowość obrotu i bezpieczeństwo używania narzędzi pomiarowych lub pobierczych.

Przez narzędzia pomiarowe rozumieć należy urządzenia, układy pomiarowe lub ich elementy stworzone do wykonywania pomiarów samodzielnie lub w połączeniu z urządzeniami pomocniczymi. Z kolei narzędzia pobiercze to przyrządy, które umożliwiają przeprowadzanie specjalistycznych badań oceniających zawartość metalu szlachetnego w wyrobie.

Występki wymienione w art. 315. § 1. i § 2. mogą być popełnione wyłącznie umyślnie. Obydwa przestępstwa zagrożone są karą grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2. (Błaszczak [w:] Królikowski, Zawłocki, 2013, ss.968–973).

Rycina 6. Fałszowanie narzędzi pomiarowych

Liczba postępowań karnych wszczętych w związku z art. 315. k.k. za okres 2000–2010 [Dane przedstawiają statystykę policyjną – źródło: (www.policja.pl)].

PRZEPADEK

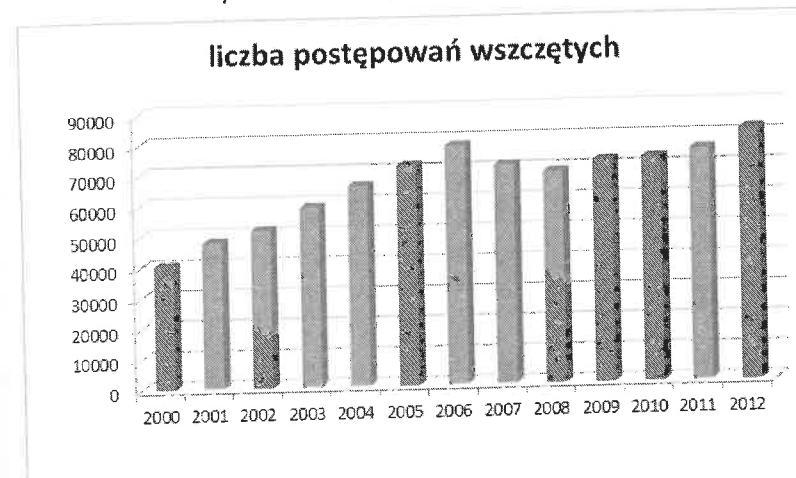
W myśl art. 316. § 1. kodeksu karnego przedmioty służące do popełnienia przestępstwa z rozdziału XXXVII k.k. ulegają obligatoryjnemu przypadkowi, chociażby nie stanowiły własności sprawcy. Ponadto przypadkowi ulegają pieniądze, dokumenty i znaki wartościowe sfalszowane lub z usuniętą oznaką umorzenia oraz podrobione lub przerobione narzędzia pomiarowe. Paragraf 2. tegoż artykułu stanowi, iż określone w art. 314. k.k. należy usunąć, chociażby miało to być związane ze zniszczeniem przedmiotu (Gardocki, 1998, s. 319).

PODSUMOWANIE

Przedstawiona statystyka policyjna z jednej strony wskazuje na zmniejszającą się liczbę przestępstw opisanych w rozdziale XXXVII kodeksu karnego, a z drugiej wykazuje, iż liczba postępowań wszczętych na podstawie art. 314–315 jest stale wysoka.

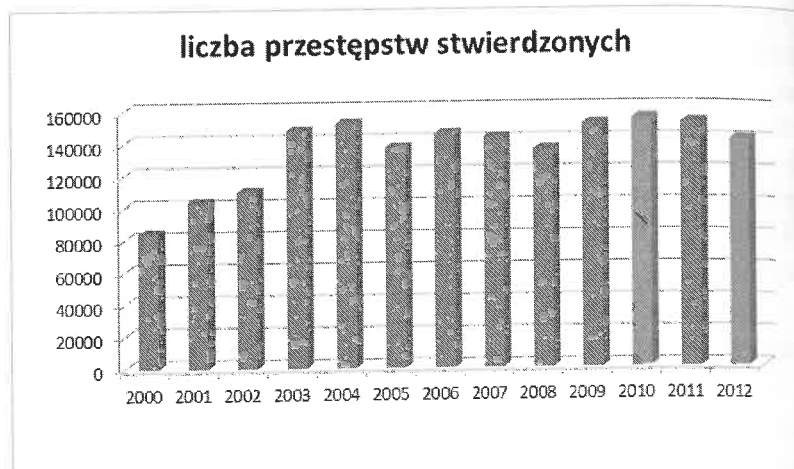
Zauważyć można wzrost przestępczości w zakresie fałszowania narzędzi pomiarowych. Liczba przestępstw gospodarczych stale rośnie.

Rycina 7. Przestępstwa gospodarcze

Liczba postępowań wszczętych w związku z przestępstwem gospodarczym za okres 2000–2012 [Dane przedstawiają statystykę policyjną – źródło: (www.policja.pl)].

Rycina 8. Przestępstwa gospodarcze

Liczba przestępstw gospodarczych stwierdzonych za okres 2000–2012 [Dane przedstawiają statystykę policyjną – źródło: (www.policja.pl)]
Opisane przestępstwa wywołują skutki w sferze obrotu gospodarczego, uderzają w gospodarkę państwa oraz stabilność systemu pieniężnego. Dalekie konsekwencje tego typu przestępstw stanowią przyczynę, dla której przedstawiony problem powinien być szeroko omawiany – nie tylko w środowisku prawniczym.

REFERENCES

- Błaszczak, M. [w:] Królikowski, Zawłocki. (2013). Kodeks karny. Część szczególna Tom II Komentarz. Warszawa: Wydawnictwo C.H.Beck.
- Bojarski, M., Giezek, J., Sienkiewicz, Z. (2006). Prawo karne materialne. Część ogólna i szczególna. Warszawa: Wydawnictwo Prawnicze Lexis Nexis.
- Drwiłło, r. A. (2011). Podstawy finansów i prawa finansowego. Warszawa: Wolters Kluwer Polska .
- Gardocki, L. (1998). Prawo karne. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Kegel, Z., Satko, J. (2002). Przestępstwa przeciwko wiarygodności dokumentów, obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowymi, Orzecznictwo Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych 1918–2000 Piśmiennictwo. Kraków: Zakamycze.

- Skorupka, J. (2002). Przestępstwa przeciwko obrotowi pieniędzmi i papierami wartościowym Rozdział XXXVII Kodeksu karnego Komentarz. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Starzyński, P., Nawacki, M. (2013). Prawo karne materialne w nauce o bezpieczeństwie. Warszawa: Difin.
- Ustawa z 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny, tekst jednolity.